

АНОТАЦІЯ

Семенюк О. Б. Жанрово-стильова типологія епістолярію Вінстона Черчилля. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія. – Національна академія Служби безпеки України, Київ, 2023.

У дисертації вперше здійснено комплексне осмислення та цілісний жанрово-стильовий аналіз епістолярної спадщини відомого британського державного й політичного діяча і митця, лауреата Нобелівської премії в галузі літератури Вінстона Черчилля; а також теоретично обґрунтовано новий підхід до концепції *письменницького листування* як до метажанрового утворення, а *листа / епістоли* – як до твору літературно-історіографічного метажанру документалістики, що відкриває перспективні можливості дослідження епістолярію видатних осіб з погляду художньої, історичної та естетичної цінності.

У запропонованому дослідженні широко залучені архівні матеріали, журнальна й газетна хроніка, критичні розвідки. Переважна більшість листів В. Черчилля та листів-відповідей до нього, що належать перу Г. Веллса, Б. Шоу, Клементини Черчилль та інших адресатів, уведені в науковий обіг уперше в перекладі авторки дисертації.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків та списку використаних джерел. У *першому розділі* дисертації визначено теоретико-методологічні засади дослідження, систематизовано наявні в зарубіжному та українському літературознавстві погляди на природу епістолярної творчості, виокремлено низку теоретичних проблем, що потребують наукового вирішення в контексті сучасної вітчизняної епістолографії. Перший розділ містить також методика (сукупність методів), застосовану на кожному етапі дисертаційної роботи та понятійно-термінологічний апарат дослідження.

У другому розділі роботи «Жанрові модифікації епістолярію Вінстона Черчилля» проаналізовано текстовий корпус епістол письменника, зокрема приватного й ділового листування Вінстона Черчилля із родиною, друзями, соратниками, відомими письменниками й політичними діячами та обґрунтовано типологію жанрових модифікацій епістолярію багаторічного британського державного й політичного діяча і митця.

З урахування комплексного підходу, у роботі запропонована типологія епістолярію Вінстона Черчилля за такими критеріями:

- 1) концепція адресата: ділові листи (приватно-ділові: *лист вождю, листування вождів (лідерів держав)*; службові(офіційно-ділові) листи: *меморандум; пам'ятна записка; лист-запит*); родинні листи (*лист-опіка; лист-порада; лист-співчуття; лист-прохання; лист-повчання; лист-пророкування*); інтимні (*ліричні виверження; романтично-персоніфіковані; партнерсько-товариські*); дружні листи (*лист-портрет адресата; лист-запрошення*);
- 2) суміжність і дифузія з іншими жанрами літератури: (*епістолярна публіцистика; листовна полеміка; публіцистична стаття; лист-поезія; лист-рецензія; лист-репортаж; лист-замальовка (етюд); епістолярна оповідь: лист-фактографічна зарисовка; повідомлення на актуальну тему; воєнні хроніки; автобіографічні вкраплення*);
- 3) суб'єктивна спрямованість адресанта (авторська інтенційність), що дозволяє виділяти модифікаційні форми в межах одного листа, у яких чітко виражена авторська позиція (*лист-концепція; лист-авторитетна заява; «таємний» лист; одвертий лист; лист-дискусія; критичні пасажі; одкровення*);
- 4) тенденції розвитку літературного процесу, напряму та особливості жанрової системи епістоли на тлі історичної доби: лист письменника як конденсатор літературного напряму, стилю та епохи: *лист-панорама; воєнні хроніки, стилізований художній лист: лист-сповідь; ліричні листовні діалоги; послання-звернення до парламенту; вкраплення тощо*;

5) ідіостиль адресанта, ідентифікований у зображенні реальних подій крізь призму його суб'єктивної рецепції: емоцій та вражень від цих подій;

У дисертації обґрунтовано таку типологію жанрових модифікацій листів В. Черчилля: *пасажі епістолярних оповідей; лист-замальовка (етюд), листи-воєнні хроніки, лист-роздум, рефлексія, романтично-персоніфіковані, вісник Чарвелла, автобіографічні вкраплення, лист-пророкування, лист-візія майбутнього*, які протиставляються таким жанровим утворенням із яскраво вираженою відвертою авторською позицією, самоаналізом, критичними коментарями, сатиричним пафосом і тонким підтекстом: *критичні нариси, лист-дискусія, полеміка, лист-концепція; лист-авторитетна заява, лист-радіозвернення, радіовиступи, лист-рецензія, критичне есе, лист-повідомлення про актуальну подію, таємний (одвертий) лист* тощо.

У третьому розділі «Стильова парадигма епістолярію Вінстона Черчилля» охарактеризовано стильові особливості епістолярних діалогів Вінстона Черчилля.

На основі проведеного аналізу з'ясовано, що структурними одиницями листів британського митця є: дата, місце написання, звертання, вітання, побажання, прощання, підпис, питальні й спонукальні конструкції, завдяки яким встановлюється взаєморозуміння між адресантом і адресатом, а також постскрипtum.

Специфіка листування між лідерами держав (В. Черчилля із Ф. Рузвельтом, В. Черчилля із Й. Сталіним) приваблює насамперед індивідуальним стильовим забарвленням та особистісним підходом до вирішення вагомих історичних проблем, а також розкриває психоемоційну сторону кореспондентів. За стильовою палітрою *листи вождю і листування вождів (лідерів держав)* є дуже наближеними до політичної публіцистики. У них простежується авторське уміння апелювати доказами і наводити аргументи (презентація аргументів, упорядкування доказів, поступовість і плавність переходу від одного до іншого), задля досягнення задуму; чіткість та композиційна завершеність; сувора регламентація та рубрикація (*службові*

листи, меморандуми); певна стандартизація початків і закінчень листів; вживання протокольних формул (звертання, заключні фрази). У діловому листуванні чітко простежується стиль автора – зосередженість на доказах, акцент на ключовому без відволікання від основної теми, доречна стислість та лаконічність, прозорливість і далекоглядність думки, втіленої у принципово-зважених рішеннях, що мають вираження у вмотивованому логічному завершенні – висновку. Незважаючи на композиційну узгодженість структури листа, що набуває форми ділового документа, композиція листа не позбавлена індивідуально-авторського штриху – висновку, вираженого ключовою фразою або реченням, що містить закодований зміст. Окрім листів-**фактографічних зарисовок** (офіційно-ділових), що стосуються прагматичних питань, в структурі листа присутні протокольні офіційні формули дипломатичної ввічливості та компліментарні фрази для встановлення належного контакту із адресатом і надання виразної (емоційної) стилістичної забарвленості контексту. Вінстон Черчилль використовує архаїзми, влучні вислови-запозичення із розмовної мови, гумор та прислів'я, що вміло влітаються у полотно *ділової записки* чи «таємного» *одвертого листа*. Тексти листів кореспондентів доповненні вдалим маневруванням метафоричних висловів, ідіом, прислів'їв, афоризмів, тісно пов'язаних із військовою чи морською тематикою. Вдалий ігровий прийом – епістолярний код, словесна гра із прихованим контекстом, підкріплена жартами (анекдотами) – частина таємного листування між лідерами двох могутніх держав і водночас вдалий інструмент для зняття напруги між двома комунікантами у важкі часи воєнних баталій. Жарти, фразеологізми, прислів'я, запозичені із народного вжитку, є традиційними для епістолярного спілкування письменника. Все це є ідентифікатором індивідуальної стильової парадигми Вінстона Черчилля, репрезентантом культурних традицій британців.

Систематизований епістолярій письменника і виявлені багатопланові типологічні жанрові розгалуження доводять, що стильовий діапазон епістолярних діалогів В. Черчилля багатогранний і увібрав різноманітні

стильові засоби, інколи еклектичного походження, сюди ж відносимо тяжіння письменника до алюзійних образів, символізму та підтекстових кодів, флешбеків, повторень, акумуляції різних персонажів, які долучаються до діалогу через пряму мову, цитації, історичні кадри (оповіді) та епізоди. Ці прийоми створюють естетичний та емоційний вплив на реципієнта та сприяють розкриттю внутрішнього світу адресанта та встановленню рецептивного зв'язку між адресантом та адресатом. Художній ефект епістолярного тексту також досягається завдяки вживанню образної метафори, оксиморонних конструкцій, антитези, що характерно позначилося на інтимному, родинному та суспільно-політичному дискурсі письма і його ідейно-тематичній спрямованості та інтенційності автора.

У *висновках* узагальнено основні положення, визначені в ході дисертаційної роботи.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що висновки та узагальнення дисертаційної роботи можуть бути використані для подальшого вивчення поліфонічної природи та поетики епістолярію письменника для розробки наукових студій, спецкурсів із теорії літератури та зарубіжної літератури у закладах вищої освіти з метою розширення сфери побутування епістолярного жанру в літературі та дослідження типологічних особливостей жанрової та стильової палітри епістоли.

Ключові слова: *жанр, стиль, жанрово-стильова типологія, парадигма, епістолярій, епістолярний діалог, жанрові модифікації, адресант, адресат, взаєморецепція, комунікація, автентичне джерело, автобіографічне письмо, рефлексія, код.*

ABSTRACT

Semeniuk O.B. Genre-style typology of Winston Churchill's epistolary.

- Qualification scientific work with the manuscript copyright.

The thesis for the Doctor of Philosophy (PhD) degree in the speciality: 035 Philology in the field of 03 Humanities studies. – National academy of the Security Service of Ukraine, Kyiv, 2023.

The thesis presents comprehensive understanding and a holistic genre-style analysis of the epistolary heritage of Winston Churchill, a famous British statesman, politician, a writer and a Noble prize winner in literature. The author theoretically substantiates a new approach to the concept of writer's correspondence as a metagenre formation and the letter / epistle as a literary historic work, metagenre of non-fiction which provides perspectives for researching of outstanding people's epistolary works in terms of artistic, historic and aesthetic values.

The research involves reviewing the wide range of literature sources: archival materials, academic journals articles, periodical chronicles and critical literary studies. Most of Winston Churchill's letters and letters-responses to him written by Herbert Wells, Bernard Shaw, Clementine Churchill and other addressees are introduced into scientific circulation for the first time.

The dissertation consists of an introduction, three chapters, divided into subsections, conclusions, bibliography (Works cited) and three appendixes. *The first chapter* defines the theoretical and methodological principles of research, concepts and terminology apparatus; synthesizes viewpoints and theories existing in foreign and Ukrainian literary studies regarding the nature of epistolary works; identifies a range of theoretical problems that need to be solved by scholars in the context of modern domestic epistolography. The first chapter also contains the methodology (the set of methods) utilized by the author at every stage of the research.

The second chapter entitled as «Genre modifications of Winston Churchill epistolary» provides an analysis of the text corpus of writer's epistles, in particular Winston Churchill's private and business correspondence with family, friends, colleagues, famous writers, politicians. The author justifies a typology of genre modifications of the epistolary corpus belonging to Winston Churchill, a long-term British statesman, politician and an outstanding writer as well.

Taking into consideration a comprehensive approach to the genre concept of the epistle as a polyphonic genre formation, the author presents a typology of Winston Churchill epistolary heritage according to the following criteria listed below:

- 1) the concept of the addressee: business letters (private-business: *letter to the leader, correspondence of leaders*, official letters: *memorandum; memo; letter of inquiry*); family letters (*letter of guardianship, letter of advice, letter of condolence, letter of request, letter-sermon, letter of prophecy*); intimate (*lyrical effusions; romantic-personified; partner/familiar letters*); friendly letters (*letter-portrait of the addressee; letter of invitation*);
- 2) convergence and diffusion with other literary genres which let us identify modification forms within a singular letter highlighting clear author's contentions: (*epistolary nonfiction; polemics in letters; a publicistic article, an epistolary poem; a letter of review; a letter of news report; a bulletin, a letter -sketch, epistolary narrative (story); a factual sketch, a message on popular topics, war chronicles, autobiographical inclusions*);
- 3) criterion of the addresser's subjective motivation (intention of the author): *a concept letter, a letter- dictum, a «secret» letter, a candid letter. critical passages; a letter of discussion, a letter of revelation*;
- 4) the trends in the literary process, the literary direction and features of the epistle genre system on the background of the historical period: the writer's letter as a condenser of the literary direction, style and epoch: *a panorama letter, war chronicles, stylized artistic letter: letter of confession, lyrical epistolary dialogues, letters addressing the parliament; inclusions, etc.*;
- 5) the individual style of the writer, which can be identified by author's manner of describing real events through the prism of his subjective reception: emotions and impressions of these events;

The dissertation justifies the typology (genre modifications:) of W. Churchill's letters: *epistolary narrative passages, a sketch letter, war chronicles, a letter of reflections, romantic-personified letters (rich in imagery), Chartwell's*

bulletin, autobiographical inclusions, a letter of prophecy, a letter of vision for the future, in contrast to those genre types which clearly express the the the author's position (contentions), introspection, critical remarks, satirical pathos and the subtle subtext: critical reviews (sketches), a discussion letter, a polemic letter, a concept letter, a letter of dictum, a radio message, a radio performance, a letter of review, a critical essay, a message on popular topics, a secret (candid) letter etc.

The third chapter entitled as «Stylistic paradigm of Winston Churchill's epistolary» is focused on the characteristics of stylistic features of Winston Churchill's epistolary dialogues.

The results of the conducted research indicate the epistolary structural elements identified in W. Churchill's letters including: the date, the location of the writer at the moment of writing a letter, opening remarks (salutation, greetings), closing remarks,, signature, interrogative and imperative constructions which let a writer maintain a mutual understanding (relationship) with a recipient as well as a postscript.

The specificity of correspondence between the state leaders (W. Churchill and F. Roosevelt; W. Churchill and J. Stalin) highlights the writer's individual stylistic coloring and a personal approach to solving significant historical issues as well as it reveals pshycho-emotional state of the correspondents.

The style variety of letters to the leader and the leaders' correspondence is similar to political journalism. We can trace the author's ability of appealing with evidence and presenting arguments (presentation of arguments, organisation of evidence, gradual and smooth transition from one to another), in order to achieve the idea; clarity and compositional completeness; strict regulation and rubrication (official letters, memoranda), fixed standards for beginnings and endings of letters, use of protocols (salutation, closing remarks)

The author's style is clearly demonstrated in business correspondence which involves focusing on evidence, emphasizing the key idea without distracting from the main topic, appropriate brevity and conciseness, clairvoyance and foreseeing

the idea embodied in fundamentally balanced decisions, and then expressed in a reasonable logical conclusion.

Despite the compositional consistency of the structure of the letter, which takes the form of a business document, the composition of the letter is not devoid of individual writer's informal touch which is expressed in the conclusion by a key phrase or sentence containing encoded content.

Apart from factual paragraphs (*letters of inquiry*) relating to pragmatic matters, protocols on diplomatic courtesy and complimentary language aimed at establishing proper relationship with a recipient as well as providing a clear (emotional) stylistic color to the context, Winston Churchill employs aptly words borrowed from colloquial language, archaisms, humor and proverbs by skillfully interweaving them in the canvas of *the letter of report* (a business note) or a «secret» *letter-exchange, a candid letter*.

The texts of the correspondence between the two leaders are replete with successful maneuvering of colorful metaphorical expressions, idioms, proverbs, related closely to military or naval themes. A masterful game technique – an epistolary code, a word game which implies a hidden context is supplemented with jokes (anecdotes) and pieces of folk wisdom – all this constitutes the part of secret correspondence between the two powerful state leaders. It is also a successful tool of relieving heightened tension between the two correspondents in highly troubled war times. Jokes, phraseological collocations (aphorisms), proverbs, pieces of folk are traditional to the epistolary communication of the writer. All this specifies an individual style paradigm of Winston Churchill and serves as a representative of the cultural traditions of the British people.

Thus, the distinguished multiple typological genre-style modifications of W. Churchill's letters illustrate the style diversity of the writer's epistolary dialogues incorporating the specific *stylistic devices of eclectic origin* which involve the writer's passion for *allusive characters, symbolism, text encoding, flashbacks, repetitions, accumulation of various characters*, joined through the direct speech (quotations), citations, hystorical narrative /introspective passages. Such stylistic

techniques contribute to revealing an inner author's world as well as producing an aesthetic and emotional effect on the recipient while maintaining mutual reception / relationship between the addresser and the addressee. The artistic effect of the epistolary text is also achieved by the writer's employment of imagery/ metaphors, oxymoronic constructions, antitheses which have influenced the historical, social and political epistolary discourse, ideological aspiration and the author's intention as well.

The *Conclusions* restate the thesis statement and summarize the main principles identified in the process of conducting the research work.

Based on the obtained results it can be concluded that the research into the genre -style typology of W. Churchill's epistolary has been significant and relevant to the theory and practice of literary studies. In particular, it can be applicable to further researches of the poetic and polyphonic nature of the writer's epistolary. The outcomes and conclusions of the dissertation can also create the subject for further researches (scientific projects), academic courses in the literary theory aimed at promoting the scope of epistolary genre in literary studies as well as investigating genre-style typological peculiarities of *the epistle*.

Key words: *genre, style, genre-style typology, paradigm, epistolary, epistolary dialogue, genre modifications, addresser, addressee, mutual reception, communication, authentic resource, autobiographical writing, reflection, code. /*

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових наукових виданнях України

1. Семенюк О. Б. Епістолярні діалоги Вінстона Черчилля з дружиною Клементиною: конвергенція жанрово-стильових модифікацій. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції* : зб. наук. праць (філол. науки). К : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. № 11. С. 126–130
2. Semeniuk O. Intimate letters of Winston and Clementine Churchill: the specificity of the writer's and the recipient's characters. *Текст. Контекст. Інтертекст. Філологічні науки*. 2018. № 1(3). URL: [http://text-intertext.in.ua/pdf/n01\(03\)2018/semeniuk_olga_03_2018.pdf](http://text-intertext.in.ua/pdf/n01(03)2018/semeniuk_olga_03_2018.pdf)
3. Семенюк О. Б. Типологія письменницького епістолярію: наукова рецепція теоретичних стратегій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Філологія*. Одеса, 2019. № 35. Т.1. С. 79–83.
4. Семенюк О. Б. Жанрово-стильова типологія дружнього епістолярію В. Черчилля (на основі листування з Г. Веллсом та Б. Шоу). *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. Запоріжжя : «Гельветика», 2020. № 2. С. 202–210.
5. Olga Semeniuk, Volodymyr Kuzmenko, Iryna Anderson, Svitlana Baidatska, Ihor Bloschynskyi, Oleksandr Lahodynskyi. “My dearest Mamma”: Mutual Reception between Epistolary Communicators. *World Journal of English Language*, Ontario: Sciedu Press, 2022. Vol. 12, No 8. P. 271–281. (Scopus) DOI: <https://doi.org/10.5430/wjel.v12n8p271> (Особистий внесок здобувача: участь у розробці методики якісного дослідження).
6. Семенюк О. Б. Листи із фронту В. Черчилля: жанрово-стильові домінанти. *Вчені записки ТНУ імені І. В. Вернадського. Філологія. Журналістика*. Київ, 2023. Т. 34 (73), № 1. Ч. 2. С. 134–143.
7. Семенюк О. Alter ego Вінстона Черчилля у приватному епістолярії. *Актуальні питання гуманітарних наук: Мовознавство. Літературознавство*. Дрогобицький держ. педагог. ун. ім. І. Франка. 2023. Вип. 66. Том 3. С. 119-124. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-3-18>

СПИСОК

публікацій, які засвідчують апробацію результатів дисертації

1. Семенюк. О. Метод діалогізації у навчанні іноземній мові за професійним спрямуванням. *Сучасний рух науки (Way Science)* : збірник матеріалів VII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Дніпро, 6–7 червня 2019 р. Дніпро, 2019. С 1536 – 1540.
2. Semeniuk O. B. Correspondence between W. Churchill and F. Roosevelt: genre-style dominants. *Development of Modern Science under Global Changes. Philological Sciences : International scientific conference proceedings*, Riga, Latvia, 22 May 2020. Riga :“Baltija Publishing”, 2020. P. 36–40.
3. Семенюк О. Б. Екзистенційна самотність адресанта в епістолярії Вінстона Черчилля. *Philological Sciences, Intercultural Communication and Translation studies: Theoretical and Practical Aspects* : International scientific and practical conference proceedings, Venice, Italy, 26-27 February 2021. / Ca’ Foscari University of Venice, 2021. V. 2. P. 19–23.
4. Semeniuk O. Symbolism in the private epistolary of Winston Churchill. *Innovation and Prospects of World Science* : proceedings of I International scientific and practical conference, Vancouver, Canada, 8–10 September 2021. P. 322–327.
5. Семенюк О. Б. Специфіка стилю ділового листування В. Черчилля із Ф. Рузвельтом. *Сучасна філологія: теорія та практика* : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 28 квітня 2023 р. / Національна академія СБ України. Київ, 2023. Т. 2. С. 174–178.
6. Семенюк О. Б. Топос дому в епістолярії Вінстона Черчилля. *Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс* : матеріали IV міжнародної наукової конференції, Івано-Франківськ, 17 листопада 2023 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2023. С. 170–173.

**Наукові праці, які додатково відображають наукові результати
дисертації**

Публікація в іноземному виданні

1. Семенюк О. Б. Жанрово-стильова парадигма епістолярної публіцистики Вінстона Черчилля. *Science and Education a New Dimension. Philology.* Budapest, 2020. Issue: 226. P. 38 – 41.